

מסורת הש"ס

(א) לקמן מ"ג (ט) ג"ז שס.
(ב) לקמן מ"ג. (ד) לעיל ח'.
(ה) לקמן ט'. (ו) ודף לה.
(ז) לעיל ח'. לקמן לה.
(ח) [שבת פח: א'] (ט) וזכר
פ"ג. (ט) ג"ז שס: מ"ג (י) וני
עבד[ו]. (כ) ג"ז למחר מה
הסעל כ"ל רש"ל (ל) ורבה
איכס פשה ד' ד"ה זכר
מיריה.

תורה אור השלם

1. כל מבה נפש לפי
עדים קרצא את הדין
ועד אדח לא יענה בנפש
למות: במדבר לה ל
2. אחת דבר אלהים
שמים וז' שמימי כי עו
לאולדים: תהלים כב
3. הלאו בה דברי באש
נאם יי וכפטיש יצחק
קלע: ירמיהו כג כט
4. צו את אהרן ואת בניו
למחר זאת תורת העדה
היא העלה על מוקדה
על הצופה כל הילקה
עד הבקר ואש המזבח
תקרב בו: ויקרא ו ב

מוסף רש"י

לא שנו אלא בשעת
משא ומתן. הוא דלא
יחזור, דמקור שאלת אומר
לו שלח לחזור הוא מחזר
אחר ראיות להעמיד דבריו,
ושמא ינאף ראיות כמות,
אבל בשעת גמר דין.
שכבר חזר על כל דבריו
וגילה לו על שאלו דבריו
כטעם, חזר ומלמד חובה
(ועי' ר"י). המהדר.
אחמול, אומר אני הוא
המזהר למנוע ועדיין מזהר
אני על כחתי, שאני יוכל
לחזור בו, והמחזיר אומר אם
לא מלואו לילה וזמן אני
המחזיר ומחזיר אני בתקומי
(לקמן ח'). המהדר.
אחמול חובה. אם מלך לו
הלכה וזמן מלמד וזמן,
אבל מלמד וזמן כי (שם).
עד שיראה אחד מן
המחזירין דברי המחזיר.
לדאכל טעיה לטובה ע"פ
(עד) אחד והיא אם יראה
אחד מן המזכין את דברי
המחזיר, יהיו לו שלשים
ושבע מחזירין ויפא
הטעיה לרעה ע"פ שלשה.
ושבעת גמר דין היא
אוקימנא דלף המלמד וזמן
יכול לחזור וללמד חובה
(שם). שויה. שהולך
דבריו וטעמו לאור (שם)
גמ'. וכותבין דברי
המחזירין.
המחזירין. שנים סתמין.
דברי המזכין וסנים סתמין.
דברי המחזירין, שנים עשר
האחד יוכיח כתבו על של
סביר (לקמן ד'). מה
פטיש זה מתחלק. מה
על ידו לכמה נילוצות (שבת
נח). מובהק. מקדש.
אפילו דבר פסול שעלה
למזבח קדש המזבח לישות
למנו ואין מורדין אותו,
את הראוי לו. משהוור
לחלקו (בבא מצ' כ'). ר"י
יהושע אומר כ"י. ר' י
תנאי פליגי בפירושא דת
הראוי לו תפסמא דמתני,
דברי קתם מתני' את הראוי
לו למעוטי שאין ראוי לו
והדר מפרש ומאי ניזוי ראוי
לו, ל"י יהושע ראוי לאשים
שפסול ולא דם פסול
ומכסים פסולין שאין
לאשים, ולר"ג כל הראוי
למזבח שפסול אפילו דם
ומכסים, ואין לך למעט אלא

ורבנן. דאמרי אפי' לזכות לא יענה משום דנוגע הוא בדבר שמתחרט
בו ודואג שמה יגמר הדין לחובה ויצא זה עדים להזימן ומיהדר לא
מזי הדרי בהו לאחר כדי דיבור דכיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד:
מוקי לה בחד מן הסלמדיים. אבל בעדים לא מיתוקם משום

נגיעת עדות כדאמרינן: "ל אחד
לא יענה בנפש למות. למות הוא
דאינו עונה כו': לא שנו אלא בשעת
משא ומתן. דבעינן שיעמוד בדבריו
לחזר אחר ראיות שמה ינאף חיזוק
לזכות דשמה לא טעה: אבל בשעת
גמר דין. שחיפש כבר הכל ועכשיו
נראה שטעה חוזר ומלמד חובה:
למחרת. משנה היא צפרק היו
בדוקין אותו (לקמן דף ט). גבי הלנת דין:
דין אלו כנגד אלו. היכא דמחלקו דדין
שלשים וששה מחזירין ושלשים וחמשה
מזכין וקיימא לן (לעיל דף ג). אין מעיין
לחובה על פי אחד דנין בראיותיהן
אלו כנגד אלו עד שיחזור בו אחד מן
המחזירין יהיו להו מזכין רוצא אבל
לחזור בו אחד מן המזכין לא קתני
וללמד חובה דגמיר דין יכול לחזור
ולא אחד מן המזכין את דברי המחזירין
לדאכל הטעיה לרעה על פי שנים:
תנא אוסופא. ניחא ליה לאהדורי
ומיתי משום לישנא מעליה וה"ה נמי
איפכא: רואין אוסו. לעיין המנין:
והא שלחו משה. כלומר היכי מצינו
למחזיר אלא דרבי יוסי בר חנינא
כרז וזה שלחו משה לדברי ר' יוסי
בר חנינא מוצא מכלל רבינו הא דר'
יוסי לא קצירא ליה דרז דאמר
בשעת גמר דין חוזר לחובה: ומשני
אין מוצא איסור. הכי שלחו ליה
לדברי רבי יוסי ברבי חנינא אין
מוציאין מכלל דברי רז דטעמיה דר'
יוסי משום דהשתא מיהא לא הדר
ציה: דברי המחזירין. פלוני חייב
ומן הטעם הזה פלוני זכיה ומן הטעם
זה: בשלמא דברי המחזירין.
צעי למיכתב ציוס ראשון ואע"ג דמלי
למיהדר דבעינן לידע למחר הטעמים
משום דאי הדר ציה חד מינייהו
מטעמא קתא מחזירין ליה למחר
מטעמא אחרון צעי למיכתב ומיעבי
הלנת את צעמא בחרא אולי יחזור
דיכול לחזור בו למה לי למכתבינהו
אין משום שעת משא ומתן דלמחר
הא מילתא בעלמא היא כדי שיחזור
אחר הזכות לכחז פלוני זכיה למה
לי למכתב טעמא אלא לאו משום
דאי הדר ציה לא ציימתי ליה הלכך
צעי למיכתב טעמא דלא נייעשיה
לנעמיה ונימא (ליה שמא) דדבר
שהלדוקין מודים בו הייתי טועה:
טעם אחד משני מקראות. מפרש
לקמן היכי דמי: אין מוניין לן אלא
אחד. דחד מהן קרפי לכו להכי
אתא דקיימא לן לא נכתבו שני

אחד דיני ממונות פרק רביעי סנהדרין לד.

אלא דברי המזכין מ"ה. פ"ה למה לי למיכתבינהו משום משא
ומתן דלמחר הא מלתא בעלמא הוא כדי שיחזור אחר זכות
לכתוב פלוני זכיה ל"ל טעמא אלא משום דאי הדר לא ציימי ליה
הלכך נריך למיכתב טעמא דלא לימא דדבר שהלדוקין מודין בו

הייתי טועה ואל"ת ומהאי טעמא
נריך ליכתוב טעמא אע"פ שיכול
לחזור בשעת גמר דין משום דבשעת
משא ומתן דלמחר שלא יאמר דדבר
שהלדוקין מודין הייתי טועה ויחזור
וי"ל כיון דליכא נפקותא כולי האי
לענין פטור וחובה של נידון אלא כדי
שיחזור אחר זכותו לא היה להם לחוש
לכתוב טעמא מאחר דבשעת גמר
הדין יכולין לחזור בכל ענין אבל אם
אינם יכולין לחזור בכל ענין אף בשעת
גמר דין שיש נפקותא אז ראויה לכחז:
מה פטיש זה. רבינו שמואל גריס
מחלק שאין הפטיש מתחלק
אלא הסלע וקשה דהוה ליה ללמחר
מה הסלע מתחלקת וכן צפרק רבי
עקיבא (שבת פח: ושם) גרס מה פטיש
מתחלק לכמה נילוצות אף כל דיבור
לשצעים לשון וה"ל למימר נמי מה סלע
מתחלקת ומפרש ר"ת וכפטיש יפוצץ
סלע שהפטיש מתחלקת מן הסלע
כדאמרי' במדשט מעשה צא' שלקח
סנפירין הלך לצודקו נתנו על הסדן
והכהו צקורנס ונצקע הסדן ונחלק
הקורנס וסנפירין עומד צמקומו
היינו הוא דכתיב וכפטיש יפוצץ סלע:
יוס

ר' יוסי בר חנינא יאחד מן התלמידים שזיכה ומת רואין אותו כאילו חי
ועומד במקומו ואמאי נימא אילו הוה קיים הדר ביה השתא מיהא לא
הדר ביה והא שלחו מתם לדברי ר' יוסי בר חנינא מוצא מכלל רבינו
אין מוצא איתמר תא שמע ר' שני סופרי הדיינין עומדין לפנייה אחד
מן הדיינין ואחד מן השמאל וכותבין דברי המזכין ודברי המחזירין
בשלמא דברי המחזירין למחר חזו טעמא אחרניא ובעו למעבר ל"הלנת
דין אלא דברי המזכין מאי טעמא לאו משום דאי חזו טעמא אחרניא
לחובה לא משגחינן בהו לא כדי שלא יאמרו שנים טעם אחד משני מקראות
כרבא מניה רבי אסי מרבי יוחנן אמרו שנים טעם אחד משני מקראות
מהו אמר ליה אין מוניין להן אלא אחד מנהני מילי אמר אביי דאמר קרא
אחת דבר אלהים שתיים זו שמעתי כי עזי לאלהים מקרא אחד יוצא לכמה
טעמים ואין טעם אחד יוצא מכמה מקראות דבי ר' ישמעאל תנא
וכפטיש יפוצץ סלע מה פטיש זה מתחלק לכמה ניצוצות אף מקרא
אחד יוצא לכמה טעמים היכי דמי טעם אחד משני מקראות אמר רב
זבד כדתנן מזהב מקדש את הראוי לו רבי יהושע אומר וכל הראוי
לאשים אם עלה לא ירד שנאמר והעולה על מוקדה מה עולה שהיא
ראויה לאשים אם עלתה לא תרד אף כל שהוא ראוי לאשים אם
עלה לא ירד רבן גמליאל אומר כל הראוי למזבח אם עלה לא ירד
שנאמר היא העולה על מוקדה על המזבח מה עולה שהיא ראויה
לגבי מזבח אם עלתה לא תרד אף כל שהוא ראוי למזבח אם עלה
לא ירד ותרווייהו מאי קמרב פסולין מר מייתי לה ממוקדה ומר מייתי
לה ממזבח והא התם מיפלא פליגי דקתני סיפא אין בין דברי רבן גמליאל
לדברי ר' יהושע אלא הדר והנסכים שר"ג אומר לא ירדו ור' יהושע אומר
ירדו אלא אמר רב פפא כדתניא ר' יוסי הגלילי אומר מתוך שנאמר

מקראות לטעם אחד הלכך חד מינייהו מטעם טעי: אחס דבר אלהים שנים זו שמעתי. אבל שנים לא דיכר אלהים לשמוע אחת: המזבח מקדש.
פסולין שאם עלו לא ירדו: אם הראוי לו. ובכלל זה דבר שגראה כבר למזבח וצוהים [פג]: מפרש למעוטי קמציס שלא קדשו ככלי. אבל פייגול ושפך
דמו וגשחת במחשבת פסול אס עלו לא ירדו והתם [פד]: מפרש טעמא שהיה פסולין בקדש כלומר שנפסלו בעורה: רבי יהושע אומר כו'. קא סלקא
דעתך דרבי יהושע לאו לאפילוני אתא אלא למילפא מקרא: כל הראוי לאשים גרסין. לאשים להקטרה על האש: העולה על מוקדה. ממוקדה
דייק דהיינו אשים דאמר קרא [ויקרא ו] כל הלילה תהא שם דכיון שעלתה לא תרד ומשום כשירה לא אינעריך: כל הראוי לאשים גרסין ולא גרסין כל
העולה לאשים. וטעמא דרבן גמליאל מעל המזבח [שם]: וסדרייהו מרבו פסולין. שנפסלו בעורה שאם עלו לא ירדו ולא פליגי אהדי אלא מר יליף ממוקדה
כו': ופרכינן התם הא מיפליג פליגי. ולא טעם אחד הוא: הדר והנסכים. שנפסלו לא ירדו דהא נראה למזבח: לר' יהושע ירדו. דליין לאשים:
כל

מה שלא נזכר לחלק מזבח מעולם, ומאי ניזוי קמציס שלא קדשו ככלי: לאשים, לאש [שם]. העולה על מוקדה. דבר שהוא למוקד ועולה הכי הוא כהנימו ולא מדר, היא משמע כהנימו תהא משתעלה
על מוקדה [שם]. אף כל שהוא ראוי לאשים. למפרש דס ונסכים, כדמפרש בספרא אין בין דברי ר"ג לדברי ר' יהושע אלא הדר והנסכים [שם].

עין משפט
נר מצוה

בב א מ"י פ"י מהלכות
סנהדרין הלכה ט:
בב ב מ"י שם הלכה ז
ופי"א שם הלכה א:
בר ג מ"י שם פקד י'
הלכה ג:
בה ד מ"י שם פ"י הלכה
ג ופי"א הלכה ט:
בו ה מ"י שם פקד י'
הלכה ה:
בו ו מ"י פ"ג מהלכות
פסולי מקדש ח' א:
בה ז מ"י שם הלכה יד:

רבינו חננאל

ואוקמה רב פפא באחד מן
התלמידים ודברי הכל.
התניא מני לא' מן העדים
שאמר יש לי ללמד עליו
זכות שאין שומעין לו.
שנא' ועד אחד לא יענה
[מניין] לאחד מן
התלמידים שאמר יש לי
ללמד עליו חובה שאין
שומעין לו ת"ל לא יענה
בנפש [למות] אחד לא
תענה: ד"ה ממונות
המלמד חובה חזרו ומלמד
זכות והמלמד זכות חזרו
ומלמד חובה דני נפשות
המלמד זכות אין יכול
לחזור וללמד חובה. אמר
רב לא שנו אלא בשעת
משא ומתן. אבל בשעת
גמר דין המלמד זכות חזרו
ומלמד חובה. ה"ש ר' יוסי
ב"ר חנינא אומר אחד מן
התלמידים שזיכה ומת
רואין אותו כאילו חי
ועומד במקומו אמאי
נימא אילו הוה קיים הדר
ביה. והא
שלחו מתם כי דברי ר' יוסי
בר חנינא חולקין על
רבינו רב. ושניין אין
חולקין אתמר. ה"ש שני
סופרי הדיינין עומדין
לפניה אחד מן הדיינין
ואחד מן השמאל וכותבין
דברי המזכין ודברי
המחזירין דברי המזכין
אמאי לאו משום דאי חזו
טעמא אחרניא לא משגיח
בהו. ודחינן דלא כדי
שלא יאמרו שנים טעם
אחד משני מקראות וכו'
יוחנן דאמר שנים שאמרו
טעם א' משני מקראות אין
מניין אותן אלא אחד מאי
טעמא שנא' אחת דבר
אלהים שתיים זו שמעתי
מקרא אחד יוצא לכמה
טעמים ואין טעם אחד
יוצא משני מקראות. היכי
דמי טעם אחד משני
מקראות ואמר רב זבד
כדתנן בשחיטת קדשים
פ"ט המזבח מקדש את
הראוי לו ר' יהושע אומר
כל הראוי לאשים אם עלה
לא ירד רבן גמליאל אומר
כל הראוי למזבח אם עלה
לא ירד ותרווייהו קא מרבו
פסולין שאם עלו לא ירדו.
ר' יהושע מייתי לה
ממוקדה. ורבן גמליאל
מייתי לה ממזבח. ודחינן
התם פליגי פליגי
דקתני סיפא אין בין רבן
גמליאל לר' יהושע אלא
הדר והנסכים שר"ג
גמליאל אומר הוואיל
ירדו הן למזבח הן
ירדו. ור' יהושע אומר
הוואיל ואין ראויים לאשים